

Lausunto Vuoksen ja Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitosuunnitelmista**Ympäristöjohtaja Tanja Ahonen
Alueellinen ympäristönsuojelu**

Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmasta vuosille 2022–2027 ja Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmasta vuosille 2022–2027. Palautetta on pyydetty myös Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmasta vuosille 2022 – 2027, joka koskee molempia vesienhoitoalueita. Lausunnot tulee toimittaa 14.5.2021 mennessä.

Koko Suomen kattavat vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2021 on hyväksytty valtioneuvostossa vuoden 2015 lopussa. Nyt vesienhoitosuunnitelmien ehdotukset ja tausta-aineistot ovat lausunnolla kolmannelle vesienhoitokaudelle vuosiksi 2022 – 2027. Aineistot ja taustatietoa vesienhoidosta, vesien tilasta ja siihen vaikuttavista toiminnoista löytyy osoitteesta www.ymparisto.fi/vaikutavesiin >vesienhoito.

Tausta ja tavoitteet

Vesienhoidon suunnittelua ohjaavat Suomessa laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) sekä valtioneuvoston asetus vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006). Vesienhoidon yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pinta- ja pohjavesiä niin, ettei niiden tila heikkene ja että vesien tila on vähintään hyvä. Vesienhoidon suunnittelu tapahtuu vesienhoitoalueilla, jotka on määritelty vesistöaluejakkoon perustuen valtioneuvoston asetuksella vesienhoitoalueista (1303/2004). Vesienhoitoalueille laaditaan vesienhoitosuunnitelmat, joissa esitetään vesienhoidon yleislinjaukset sekä määritellään tavoitteet ja toimenpiteet vesienhoitoalueella tehtävälle vesienhoitotyölle. Suunnitelmat laaditaan kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2021 asti on hyväksytty valtioneuvostossa vuonna 2015. Nyt valmistellaan vesienhoitosuunnitelmia kolmannelle kaudelle vuosiksi 2022 – 2027. Valmistelua varten on laadittu kuultavana ja lausunnoilla olevat ehdotukset vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022 - 2027 sekä niiden tausta-asiakirja Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosiksi 2022 - 2027.

Vesienhoidon tavoitteena on estää jokien, järvien ja rannikkovesien sekä pohjavesien tilan heikkeneminen sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Tavoitteen saavuttamiseksi suunnitellaan ja toteutetaan vesien tilaa parantavia toimenpiteitä ja seurataan niiden vaikutuksia kaikilla Suomen vesienhoitoalueilla. Vesienhoitoa on Suomessa toteutettu jo vuosikymmenien ajan, mutta nykyisessä muodossaan vesienhoidon suunnittelu käynnistyi EU:n vesipolitiikan puitteiden tultua voimaan vuonna 2000. Suunnittelu etenee kuuden vuoden jaksoissa. Nyt käynnistyneen suunnittelukierroksen aikana tarkistetaan vesienhoitoaluekohtaiset vesien-

hoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat vuosille 2022–2027 laajassa yhteistyössä eri tahoja kuullen. Palautetta toivotaan erityisesti vesien tilasta, siihen vaikuttavista toiminnoista, vesien tilan parantamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä, niiden rahoituksesta ja toteutus- ja edistämisvastuista. Lisäksi palautetta toivotaan ympäristöselostuksesta.

Esitys

Kuopion kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunta, joka toimii Kuopion kaupungin ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomaisena sekä Suonenjoen kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena esittää lausuntoon seuraavaa:

Lausunto

Kuopion kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunnan toiminta-alue kuuluu suurelta osalta Vuoksen vesienhoitoalueeseen. Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueeseen kuuluu osa Karttulasta ja suurin osa Suonenjoesta.

Kokonaisuudessaan vesienhoitosuunnitelmat ja Pohjois-Savon toimenpideohjelma muodostavat erittäin kattavan tietopaketin pinta- ja pohjavesien tilasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Toimenpidelinjaukset ovat pääosin tutkittuun tietoon perustuvia ja vastaavat tarvetta. Osallistamista suunnitelmien tekoon on tehty kuulemiskierrosten ja yhteistyöryhmien kautta. Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaan vuosille 2022–2027 on kerätty keskeisiä tavoitteita, jotka ovat hyviä, ymmärrettäviä ja selkeitä. Tavoitteisiin pääsemiseen tarvitaan kuitenkin konkreettisia toimenpiteitä. Toimenpideohjelmassa esitetyt konkreettiset toimenpiteet jäivät osittain vähäisiksi. Tavoitteiden jalkauttamista toimenpiteiksi vaaditaan, jotta päästään vesien hyvään tilaan.

Maatalous

Maatalouden osalta Iisalmen reitin nostaminen ykköskohteeksi on perusteltua, koska Iisalmen reitin varrella on useita hyvää huonommassa tilassa olevia vesistöjä ja paljon voimaperäistä maataloutta. Lisäksi Iisalmen reitiltä laskevan veden laatu vaikuttaa Pohjois-Kallaveden ja Kallaveden vedenlaatuun. Iisalmen reitin lisäksi toimenpiteitä on tärkeää kohdistaa myös Nilsiän reitille.

Pohjois-Savon toimenpideohjelmassa vuosille 2022–2027 ehdotetut maataloutta koskevat toimenpiteet ovat edelleen hyviä, mutta erittäin haasteellisia toteuttaa. Haasteita aiheuttavat viljelijöille suunnatun koulutuksen kattavuus ja viljelijöiden mahdollisuus osallistua koulutuksiin. Tulevan EU-ohjelmakauden tavoitteita ja säädöksiä ei ole vielä päätetty, joten vielä ei ole tietoa, kuinka kattavasti viljelijät sitoutuvat ympäristökorvausjärjestelmään. Epäselvä ja muuttuva lainsäädäntö ja valvontakohteiden siirtely eri lupaviranomaisten välillä luo viljelijöille epätietoisuutta. Lisäksi nitraatti-asetuksen valvontaan tulisi selkeyttää ja tehdä kokonaisvaltaisemmin esim. ELYn peltovalvonnan ja kunnan ei tulisi joutua käymään samassa kohteessa katsomassa asiaa omasta näkökulmastaan. Tahtotilana tulisi olla alueen maatalojen säilyminen elinvoimaisena. Tällaisilla tiloilla on myös paremmat mahdollisuudet edistää ympäristöasioiden huomioon ottamista.

Maataloudessa ilmastonmuutos tulee lisääntyvien yhtenäisten ja voimakkaiden sadejaksojen vuoksi aiheuttamaan pelloilta tulevan huuhtouman kasvua. Huuhtouman pienentämiseen ja maaperän eroosioherkkyyden vähentämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi yhtenäiset ja voimakkaat sadejaksot tuovat haasteita myös maatalojen piha-alueiden hulevesienhallintaan ja näiltä alueilta voi aiheutua suoria valumia jokiin ja jär-

viin. Tulevalla ohjelmakaudella tulisikin kiinnittää huomiota myös maatilojen hulevesien käsittelyn ja hallinnan kehittämiseen.

Haja-asutus

Pohjois-Savon toimenpideohjelmassa vuosille 2022-2027 kirjatut keskeiset tavoitteet haja-asutuksen osalta ovat hyviä, koska aikaisempien hoitokausien tavoitteet eivät ole toteutuneet mm. epäselvän ja jatkuvasti muuttuneen lainsäädännön vuoksi. Vesienhoitosuunnitelmista ja toimenpideohjelmasta voi haja-asutuksen kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien osalta saada sen käsityksen, että herkillä alueilla (ranta- ja pohjavesialueet) on kaikkien kiinteistöjen osalta, joilla puhdistusteho ei vielä vastaa lainsäädännön vaatimusta, haettu ympäristönsuojelulain mukaista poikkeamista. Ranta- ja pohjavesialueella on todellisuudessa Kuopion alueellakin tuhansia kiinteistöjä, joilla jätevesien käsittely ei vastaa lainsäädännön vaatimuksia, mutta jotka eivät ole hakeneet ympäristönsuojelulain mukaista poikkeamista. Vesienhoitosuunnitelmissa ja toimenpideohjelmassa tulisikin korostaa valvonnan ja neuvonnan tärkeyttä. Vaikka vanhojen kiinteistöjen jätevesijärjestelmien kunnostamiselle annettu määräaika päättyi jo 31.10.2019, lainsäädännön toimenpanon edistäminen valvonnan ja neuvonnan keinoin pitäisi edelleen olla yhtenä painopisteenä. Tavoitteiden toteutuminen vaatisi kuitenkin valvonnan resurssien huomattavaa lisäämistä kunnissa. Resursseja valvontaan olisi saatava lisää, jotta voidaan varmistaa, että valvonta kohdistuu kaikille kiinteistöille tasapuolisesti eikä riipu esimerkiksi siitä, että ovatko kiinteistöt hakeneet ympäristönsuojelulain mukaista poikkeamista vai eivät.

Pohjavedet

Kaikilla pohjavesialueilla teiden suolausta tulisi välttää ja riskialueilla (Laatanlampi, Harjamäki-Käärmelahti, Nilsin Kirkonkylä ja Lintharju) siirtyä pohjavedelle vähemmän haitallisten liukkaudentorjunta-aineiden esim. kaliumformiaatin käyttöön mahdollisimman pikaisesti. Pohjavesisuojausten rakentamista VT 9 Lintharjun pohjavesialueella tulisi edistää.

Pohjois-Savon pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat on pääosin laadittu lähes kymmenen vuotta sitten. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien päivittämiseen tulisi varata rahoitusta ja resursseja, vaikka päävastuu suojelusuunnitelmien päivittämisestä onkin kunnilla. Päivittämistyö olisi tärkeää myös sen kannalta, että pohjavesialueiden rajoja ja luokitusta on päivitetty ja lainsäädäntö on muuttunut.

Pohjavesialueiden rakenneselvityksiä olisi tärkeä tehdä kaikilla niillä pohjavesialueilla, joilla sijaitsee vedenottamo.

Erityiset alueet

EU uimarantojen tulkintaa on muutettu siten, että yleisellä uimarannalla tarkoitetaan mitä tahansa pintaveden osaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan (STM:n asetus 711/2014). EU-uimarantojen lisäksi vesienhoitoalueella on paljon muita lähiasukkaille tärkeitä uimarantoja, joissa käy jonkin verran uimareita. Myös näitä uimarantoja valvotaan. Valvonta tapahtuu sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (354/2008 ja 710/2014) nojalla. Uimaveden hygieenisen laadun turvaamiseksi tulee yhdyskuntien jätevedenpuhdistamoiden puhdistetun jäteveden hygieenistä laatua tarkkailla tulevaisuudessa ja jäteveden purkuputket sijoittaa siten, ettei jäteveden johtamisesta aiheudu terveydellistä haittaa uimarannan käyttäjille. Jätevedenpuhdistamoiden ja pumppaamojen sekä viemäreiden kuntoon on kiinnitettävä huomiota ja varattava riittävästi varoja niiden saneeraukseen.

Vedenotto ja tekopohjaveden muodostuminen

Terveysturvajärjestelmän valvoo vesilaitosten toimittamaa vettä sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015, muutos 6832017) mukaisesti. Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmassa 2022 - 2027 mainittu STM:n asetus (461/2000) on kumottu.

Kunnan terveysturvajärjestelmän valvoo toimitettavan ja käytettävän talousveden laatua säännöllisesti. Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Water Safety Plan (WSP) on riskinhallintamenetelmä, jolla talousveden laatua uhkaavat vaarat voidaan tunnistaa, riskit arvioida sekä määrittää ja ottaa käyttöön riskien hallintakeinoja ja niiden seurantamenetelmiä.

Valvontatutkimukset koskevat kaikkia sellaisia vesilaitoksia, jotka toimittavat vettä vähintään 10 m³/vrk tai vähintään 50 henkilön tarpeeseen. Kunnan terveysturvajärjestelmän vahvistaa vesilaitoksen esittämän valvontatutkimusohjelman ja hyväksyy riskinarvioinnin. Pienempien yksiköiden ja yksittäisten talousvesikaivojen valvonta tapahtuu STM:n asetuksen (401/2001) mukaisesti. Tarvittaessa valvontajärjestelmän huomauttaa puutteista tai laiminlyönteistä.

Kunnostus

Vesienhoitosuunnitelmissa on todettu, että kunnostustoimijoiden ja omavaroituksen puute hidastaa vesistökuunnostushankkeiden toimeenpanoa. Vuodet 2019–2023 kestäväällä vesienhoitojärjestelmän tehostamisohjelman rahoituksella pyritään lisäämään paikallisia ja alueellisia järvien, virtavesien ja pienvesien kunnostuksia koko maassa. Tehostamisohjelman rahoituksella Pohjois-Savoon laaditaan vesistökuunnostusten toimintamalli. Tavoitteena on, että toimintamalli yhtenäistää ja vakiinnuttaa toimintatavat kunnostushankealoitteesta esiselvitykseen, toteutukseen ja sen seurantaan. Toimintamallin kehittäminen on hyvä asia.

Omaehtoisten kunnostushankkeiden edistämisen osalta Pohjois-Savon toimenpideohjelmassa on todettu, että pääsääntöisesti enintään 50 % avustus kunnostushankkeen kokonaiskustannuksista on todettu ongelmalliseksi harvaan asutuilla alueilla. Etenkin pienten toimijoiden, kuten osakaskuntien tai vastaavien toimijoiden resurssit voivat rajoittua jo lähtökohdaisesti pelkkään talkootyöhön, mikä ei välttämättä vastaa arvioitua kunnostustarvetta. Ehdotetun tehostamisohjelman vesistökuunnostusten toimintamallin lisäksi myös pääsääntöisesti korkeampi avustusprosentti todennäköisesti edistäisi vesistökuunnostusten hanketoimintaa alueella.

Tulevalla vesienhoidon suunnittelukaudella tulisi lisäksi kiinnittää huomiota virtavesien nousuesteiden poistamiseen ja virtavesielinympäristöjen kunnostamiseen.

Vesienhoitosuunnitelmissa olevat kartat ja kuvat selkeyttävät hyvin laajaa aineistoa. Vesikartta.fi-palvelu visualisoi hyvin olemassa olevaa tietoa vesien tilasta, mutta yksityiskohtaisemmat tiedot vesimuodostumien osalta jäävät puutteelliseksi järjestelmän osalta. Paikkatietopohjaisia vesitietoa keräviä palveluja tulisikin kehittää lisää. Karttapalvelut toisivat osittain hajallaan olevat vesistötiedot vesienhoitotoimenpiteisiin osallistuvien tahojen ja kansalaisten helpommin hyödynnettäväksi ja lisäisivät tietoisuutta vesistöjen tilasta. Hyviä paikkatietopohjaisia palveluita on toteutettu Poh-

Kuopion kaupunki

Ympäristö- ja rakennuslautakunta

22.04.2021

21 §

jois-Savossa mm. Iisalmen reitin sivuilla ja Pohjois-Savon ELY:n tarinakartoissa.

Viiteaineisto

- * 3676/2021 VHA1 ehdotus Vuoksin vesienhoitosuunnitelmaksi 2022-2027 Osa 1 FINAL (3) (ei julkaista internetissä)
- * 3676/2021 Ehdotus Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027 osa 1 (3) (ei julkaista internetissä)
- * 3676/2021 Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022-2027, kuulemisversio-1 (ei julkaista internetissä)
- * 3676/2021 Vesienhoitosuunnitelmaehdotuksen osa 2 Menetelmät (ei julkaista internetissä)

Valmistelija

Anniina Le Tortorec

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 44 718 2143

Päätösehdotus

Ympäristöjohtaja Tanja Ahonen

Lautakunta hyväksyy ympäristöjohtajan esityksen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

